

**MCHANGO WA TEHAMA KATIKA UFUNDISHAJI WA FASIHI ANDISHI YA
KISWAHILI KATIKA SHULE ZA SEKONDARI TEULE WILAYANI NYAGATARE
NCHINI RWANDA**

Tulinumukiza Frodouard¹ & Wallace K. Mlaga²

¹Chuo Kikuu cha Rwanda – turinumukiza200@gmail.com

²Chuo Kikuu cha Katoliki Ruaha – wamlaga@gmail.com

Ikisiri

Makala hii inaangazia mchango wa TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi andishi katika shule za sekondari wilayani Nyagatare, Rwanda. Utafiti uliongozwa na Nadharia ya Uunganisho, ukitumia mbinu za usaili, ushuhudiaji, na uchanganuzi wa matini kukusanya data. Sampuli ilijumuisha wanafunzi 103, walimu wa Kiswahili 5 na wakuu wa masomo 5 walioteuliwa kwa usampulishaji lengwa. Data zilizokusanywa kwa usaili na uchanganuzi wa matini, zilichanganuliwa na kuwasilishwa kwa madondoo na maelezo. Matokeo yameonesha kwamba TEHAMA huchangia pakubwa katika ufundishaji wa fasihi andishi. Inarahisisha upatikanaji wa nyenzo za kielimu kama vitabu vya kielektroni na video, huwezesha wanafunzi kuwasiliana na wenzao kimataifa, na kuwasaidia kujifunza stadi mpya. Aidha, TEHAMA huwapa wanafunzi motisha na kuifanya fasihi kuwa ya kuvutia zaidi. Hata hivyo, changamoto zilibainika, ikiwa ni pamoja na ukosefu wa zana za kufundishia na mbinu duni za walimu. Ili kukabiliana na changamoto hizi, utafiti umependekeza maandalizi ya warsha za TEHAMA na kuboresha miundombinu shuleni. Matokeo haya yanaonesha umuhimu wa TEHAMA katika kuimarisha ufundishaji wa fasihi andishi na kutatua changamoto zilizopo.

Dhana za Msingi: TEHAMA, Fasihi, Ufundishaji

1.0 Utangulizi

TEHAMA ni teknolojia ya habari na mawasiliano inayojumuisha utafiti, miradi, msaada, na utawala wa mifumo ya habari ya kompyuta, hasa programu na vifaa vya kompyuta (Mishra & Koehler, 2006). Teknolojia hii inahusisha kusasisha, kulinda, kukuza, na kusambaza habari kwa msaada wa kompyuta za elektroniki na programu, na inazidi kuendelea haraka katika karne ya 21 (Meskills & Ranglova, 2000). Wamitila (2003) anasema kuwa fasihi ni sanaa inayotumia lugha na maneno kueleza hisia, mawazo, na malengo ya wanajamii, ikiwa na tanzu mbili: fasihi simulizi na fasihi andishi. Fasihi andishi, kama ilivyoielezwa na Njogu na Chimera (1999), ni aina ya fasihi inayopatikana kwa maandishi kama mashairi, riwaya, hadithi fupi, na tamthilia.

Fasihi andishi ina uwezo wa kugusa hisia za wasomaji, kuhamasisha mawazo, na kutoa taswira halisi za jamii na tamaduni zao, ikifanya fasihi kuwa kioo cha maisha ambapo mtu anaweza kujitazama na kujirekebisha (Nkwera, 1970). Ina jukumu kubwa katika kudumisha, kueneza, na kuchunguza utamaduni na maisha ya kijamii, hivyo ufundishaji wake ni muhimu sana. Kutokana na uwezo wa TEHAMA kuongeza ufanisi wa ufundishaji kwa kutoa njia za kuvutia za kusoma na kuelewa maudhui ya fasihi (Karantalis & Koukopoulos, 2022), utafiti umefanyika kuchunguza mchango wa TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi andishi katika shule za sekondari wilayani Nyagatare, kwa kuzingatia kuwa fasihi andishi inatumika zaidi katika enzi hizi za kidijiti.

Kwa mujibu wa El-Helou (2012), fasihi huwajengea wanafunzi uwezo wa kutumia lugha kwa kuzingatia utamaduni, imani, mitazamo na itikadi mbalimbali. Hata hivyo, licha ya faida za fasihi katika ujifunzaji lugha, ufundishaji wa fasihi bado unakabiliwa na changamoto tofauti Aidha, wapo wanafunzi wanaochukulia fasihi andishi kama kozi ngumu na jambo hili huwazuia kupata uwezo wa kutumia lugha lengwa kutegemea muktadha. Pamoja na hayo, TEHAMA inaweza kutumiwa ili kukabiliana na changamoto zinazokabili ufundishaji wa fasihi katika lugha ya Kiingereza (Osario, 2017 & Alnord, 2021). Hivyo basi, hali hii ilituchochea kufanya utafiti wetu ili tubainishe mchango wa TEHAMA katika ufundishaji na ujifunzaji wa fasihi andishi katika shule za sekondari teule wilayani Nyagatare nchini Rwanda. Katika makala hii, tulitarajia kubainisha mchango wa TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi andishi na jinsi inavyoweza

kushughulikia changamoto zinazojitokeza katika ufundishaji na ujifunzaji wa fasihi andishi katika shule za sekondari wilayani Nyagatare..

2.0 Methodolojia na Nadharia ya Utafiti

Utafiti uliozalisha makala hii ulitumia mbinu ya uchanganuzi wa matini, usaili na ushuhudiaji ili kukusanya data za kitaamuli. Mbinu ya usampulishaji lengwa ilitumiwa kuchagua sampuli ya wanafunzi 103 walimu wa Kiswahili 5 na wakuu wa masomo 5 kutoka kwenye GS Cyabayaga, GS Nyagatare katika GS Gishororo, GS Kabale II, na GS Bufunda. Wanafunzi wote wa kidato cha 6 LFK katika shule teule walishirikishwa katika utafiti uliofanyika kupitia ushuhudiaji kwa kuwa ndio ambao wanajifunza mada nyingi za fasihi andishi ya Kiswahili kutegemea mtaala wa kielimu unaotekelezwa nchini Rwanda. Isitoshe, ingawaje, Wilaya ya Nyagatare ina shule za sekondari nyingi, shule 5 tu zilichaguliwa kwa kuwa ndizo ambazo zina mchepuo wa LFK (Literature in English, French, Kinyarwanda and Kiswahili) na maabara ya kompyuta ambapo fasihi ya Kiswahili hufundishwa.

Kwa upande wa nadharia, tuliongozwa na Nadharia ya Uunganisho. Nadharia hii inasisitizia umuhimu wa mitandao na uhusiano katika mchakato wa kujifunza. Kulingana na Alam (2023), Nadharia ya Uunganisho, iliyoanzishwa na George Siemens (2004), inaelezea kuwa kujifunza ni mchakato unaotegemea mazingira yanayojaa uhamishaji wa maarifa na hauko chini ya udhibiti kamili wa mtu mmoja (Munyengabire, 2024). Kulingana na nadharia hii, maarifa hupatikana kupitia mifumo ya ushirikiano ambapo watu wanashiriki katika shughuli za kujifunza (Mechlova & Malcik, 2012). Hii inamaanisha kwamba elimu, maarifa na ujuzi hupatikana kupitia ushirikiano na kushirikishwa kwa lengo la kufanikisha malengo ya kielimu.

Munyengabire (khj) anaeleza kuwa Nadharia ya Uunganisho ina mhimili unaojumuisha wazo kwamba katika mchakato wa kujifunza, wanafunzi wanapaswa kushirikiana kwa kutumia mawazo yao, kanuni na taarifa za jumla kwa njia inayofaa. Katika muktadha huu, nadharia hii inasisitiza umuhimu wa TEHAMA kama sehemu muhimu ya mchakato wa kujifunza. Hii ni kwa sababu uhusiano wa mara kwa mara kati ya wanafunzi kutoka asili mbalimbali unawapa nafasi ya kuchagua jinsi ya kujifunza kulingana na mahitaji yao. Hivyo basi, kwa kuongozwa na

mhimili huu, utafiti uliofanyika ulibainisha mchango wa TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi katika shule za sekondari wilayani Nyagatare nchini Rwanda.

3.0 Mchango wa TEHAMA katika Ufundishaji wa Fasihi Andishi katika Shule Teule za Sekondari

Sehemu hii inashughulikia nafasi ya TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi andishi katika shule teule za sekondari wilayani Nyagatare nchini Rwanda.

3.1 TEHAMA Husaidia Kuzifikia Kazi za Fasihi Andishi ya Kiswahili na Vyanzo vya Kitaaluma kwa Urahisi

Kwanza, matini zilizochambuliwa zinaonesha kwamba, TEHAMA inawasaidia wanafunzi kufikia kazi za fasihi na vyanzo vya kitaaluma kwa urahisi, na hii ina athari kubwa katika ufundishaji na kujifunza fasihi andishi. Kwa kutumia zana za kidijiti kama vile vitabu vya kielektroni, maktaba mtandaoni na majukwaa ya utafiti, wanafunzi wanaweza kupata maandiko ya fasihi, tafsiri na maelezo ya kina kwa urahisi. Wazo hili linathibitishwa na dondoo la hapa chini:

Digital tools such as e-books and online libraries facilitate students' access to literary texts and critical resources, enabling them to engage deeply with literature and improve their analytical skills. The availability of electronic resources enhances students' ability to explore various interpretations and scholarly critiques, leading to a more comprehensive understanding of literary works (Smith, 2022:45).

Vifaa vya kidijiti kama vitabu vya kielektroni na maktaba mtandaoni vinawasaidia wanafunzi kufikia maandiko ya fasihi na vyanzo vya kitaaluma, na kuwafanya waweze kujiingiza kwa kina katika fasihi na kuboresha ujuzi wao wa kuchambua. Upatikanaji wa rasilimali za kielektroni unaimarisha uwezo wa wanafunzi kuchunguza tafsiri mbalimbali na tafiti za kitaaluma, hivyo kusababisha kuelewa kwa kina zaidi kazi za fasihi (TY).

Dondoo hili linaonesha kwamba zana za kidijiti husaidia wanafunzi kupata maandiko ya fasihi na vyanzo vya kitaaluma kwa urahisi, hivyo kuboresha uelewa wao wa kina. Upatikanaji wa rasilimali hizi unapanua uwezo wao wa kuchambua na kuelewa tafsiri mbalimbali za maandiko. Aidha, Msafiri, Kangwa & Cai (2023) wanasema kwamba TEHAMA inawasaidia wanafunzi kufikia vifaa vya TEHAMA ambavyo vinaweza kufanikisha masomo yao:

Another set of benefits can be presented under access to the learning process. Furthermore, the effective integration of ICT in the educative process gives learners better access to curriculum content and information. Through ICT, students can access a wide range of literary resources online, including classic texts, contemporary works, and critical analyses. This can improve their learning outcomes (pg. 4).

Mchango mwingine wa TEHAMA ni upatikanaji wa uwezo wa kufikia mchakato wa kujifunza. Zaidi ya hayo, ujumuishaji fasaha wa TEHAMA katika mchakato wa kielimu unawapa wanafunzi wasaa wa kupata maudhui ya mitaala na taarifa. Kupitia TEHAMA, wanafunzi wanaweza kufikia rasilimali mbalimbali za fasihi mtandaoni, ikiwa ni pamoja na maandiko ya kirasmi, kazi za kisasa, na uchambuzi wa kitaaluma. Hii inaweza kuboresha matokeo yao ya kujifunza (TY)

Dondoo hili linaonesha kwamba mchango wa TEHAMA ni mkubwa katika kuboresha ufikaji wa maudhui ya mitaala na taarifa kwa wanafunzi. Kupitia TEHAMA, wanafunzi wanapata fursa ya kufikia rasilimali za fasihi mbalimbali mtandaoni, ambazo zinaweza kuimarisha matokeo yao ya kujifunza. Zaidi ya hayo, matokeo ya utafiti kutoka kwa washiriki wa utafiti kwamba TEHAMA ina mchango mkubwa katika ufundishaji wa fasihi andishi katika shule za sekondari teule wilayani Nyagatare. Kwanza, matokeo husika yameonesha kwamba TEHAMA inaleta urahisi katika upatikanaji wa nyenzo kama vitabu vya kielektroni na video za ufafanuzi kama ilivyoelezwa na mwalimu wa Kiswahili katika dondoo lifuatalo:

TEHAMA imeleta urahisi katika upatikanaji wa nyenzo za fasihi kama vile vitabu vya kielektroni na video za ufafanuzi wa kazi za fasihi. Kwa kutumia vitabu vya kielektroni, wanafunzi wanaweza kusoma kazi za fasihi popote na wakati

wowote. Aidha, video za ufafanuzi zinawasaidia wanafunzi kuelewa kwa undani na kwa njia ya picha na sauti, jambo ambalo linaboresha ufahamu wao wa mada husika. TEHAMA hii pia imepunguza gharama za kununua vitabu vya kawaida na kurahisisha usambazaji wa nyenzo za kufundishia fasihi andishi. **Chanzo:** Data za Msingi (2024).

Mwalimu huyu anadhihirisha kwamba TEHAMA inasaidia kutoa nyenzo zinazoweza kufikiwa kwa urahisi na haraka, hivyo kurahisisha maandalizi na ufundishaji wa somo la fasihi. Ingawa taarifa zinabainisha kwamba TEHAMA inasaidia wanafunzi kufikia maandiko ya fasihi na vyanzo vingine vya maarifa kwa urahisi, data za ushuhudiaji zimebainisha kwamba katika shule teule wilayani Nyagatare, walimu wanajumuisha vifaa vya TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi ingawaje wanakosa vifaa vingine vya teknolojia ambavyo vingetosheleza mahitaji ya wanafunzi. Hali hii ilionekana kupunguza mchango wa TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi andishi katika shule teule. Hapo chini ni baadhi ya data kutoka kwa baadhi ya walimu wa Kiswahili katika shule teule wilayani Nyagatare. Mwalimu B alitoa taarifa katika dondoo lifuatalo:

Changamoto kubwa ninayokabiliana nayo ninapofundisha fasihi kwa kutumia TEHAMA ni ukosefu wa vifaa vya kutosha. Hatuna kompyuta za kutosha wala vifaa vingine vya kiteknolojia vinavyohitajika kwa ajili ya kufundisha. Hii inafanya kuwa vigumu kutumia TEHAMA kikamilifu darasani. **Chanzo:** Data za Msingi (2024)

Kutokana na mwalimu B, changamoto anazokabiliana nazo anapofundisha fasihi kwa kutumia TEHAMA ni ukosefu wa vifaa vya kutosha. Mwalimu anasema kwamba hakuna kompyuta za kutosha wala vifaa vingine vya kiteknolojia vinavyohitajika kwa ajili ya kufundisha, hali inayoathiri vibaya matumizi ya TEHAMA kikamilifu darasani.

Aidha, changamoto ya uhaba wa zana za TEHAMA ilithibitishwa na dondoo la hapo chini ambalo linaonesha taarifa zilizotolewa na Kiongozi wa Masomo E.

Changamoto anazokabiliana nazo mwalimu wa Kiswahili anapofundisha fasihi kupitia matumizi ya TEHAMA ni uchache wa kompyuta na ukosefu wa mtandao wa intaneti wenye kasi na wa uhakika. Hii inamaanisha kuwa hata kama tunavyo vifaa vya TEHAMA, tunashindwa kutumia rasilimali mbalimbali za mtandaoni ambazo zinaweza kusaidia walimu katika ufundishaji wa fasihi andishi. **Chanzo:** Data za Msingi (2024)

Mtoa taarifa huyu anaonesha kwamba, changamoto anazokabiliana nazo mwalimu wa Kiswahili anapofundisha fasihi andishi kupitia matumizi ya TEHAMA ni uhaba wa kompyuta na ukosefu wa mtandao wa intaneti unaofanya kazi vizuri. Hii inamaanisha kuwa, hata kama shule ina baadhi ya vifaa vya TEHAMA, walimu wanashindwa kutumia rasilimali mbalimbali za mtandaoni ambazo zinaweza kusaidia katika ufundishaji wa fasihi andishi. Mtandao wa intaneti usio imara na vifaa vichache vya TEHAMA vinawazuia walimu kufikia na kutumia taarifa na nyenzo muhimu zinazopatikana mtandaoni, hivyo kuathiri ufanisi wa ufundishaji wao.

Katika ushuhudiaji, ilionekana kuwa walimu walikuwa wakihusisha vifaa vya TEHAMA katika maandalizi ya masomo yao, lakini walipofika katika hatua ya ufundishaji, mara nyingi hawakuvitumia vifaa hivyo. Hii ilionekana kuwa ni kutokana na changamoto ya uhaba wa vifaa vya TEHAMA kama vile projekta na kompyuta zenye mtandao wa intaneti. Kwa mfano, katika darasa moja lililoshuhudiwa, mwalimu alijaribu kufundisha tamthilia kwa kutumia filamu. Ingawa chumba cha darasa kilikuwa na kompyuta nyingi, tano tu kati ya hizo zilikuwa na mtandao wa intaneti. Ukosefu wa projekta ambayo ingewezesha mwalimu kuonesha filamu kwa wanafunzi wote kwa wakati mmoja, ulisababisha mwalimu kutumia uwasilishaji mhadhara ambao haukuwa na ufanisi mkubwa katika kufundisha somo hilo.

Changamoto za ufundishaji wa fasihi kwa kutumia TEHAMA ni ukosefu wa ujuzi wa kidijiti wa kuingiza TEHAMA katika ujifunzaji wa fasihi, ukosefu wa miundombinu imara ya mtandao wa intaneti, na uhaba wa vifaa vya TEHAMA. Katika muktadha huu, ambapo ukosefu wa zana za TEHAMA ni changamoto kubwa, walimu wanakumbana na upungufu wa vifaa muhimu vya kufundishia.

Hata hivyo, ni muhimu kwa walimu kutumia vifaa vinavyopatikana shuleni ingawa kuna pahali ambapo ni vichache kwa ufanisi ili kuhakikisha kwamba wanafunzi wanapata manufaa ya TEHAMA katika ufundishaji. Mhimili wa kwanza wa mchakato wa kujifunza unasisitiza umuhimu wa ushirikiano kati ya wanafunzi kwa kutumia mawazo yao, kanuni, na taarifa kwa njia inayofaa. Hivyo, hata katika mazingira yenye ukosefu wa vifaa vya TEHAMA, walimu wanapaswa kutafuta njia mbadala za kutumia vifaa vichache walivyo navyo ili kuboresha ufundishaji na kujifunza.

3. 2 TEHAMA Huwaunganisha Wanafunzi wa Fasihi na Wanafunzi Wengine

Ili ufundishaji wa fasihi andishi ufanikiwe zaidi, ni muhimu kwamba wanafunzi wapate maarifa kuhusu tamaduni tofauti. Wakati wa ufundishaji, wanafunzi wanahitaji kuungana na watu kutoka jamii na tamaduni mbalimbali. Hii ni kwa sababu maarifa ya tamaduni tofauti husaidia wanafunzi kuelewa muktadha wa kazi za fasihi na kuboresha uelewa wao wa maadili na mitindo ya maisha yaliyooneshwa kwenye maandiko. Kuungana na watu wa tamaduni tofauti kunapanua upeo wa wanafunzi na kukuza uwezo wao wa kuchambua na kufasiri kazi za fasihi kwa ufanisi zaidi (Byram, 1997). Matokeo ya utafiti kutoka matini tulizochambua, yameonesha kwamba TEHAMA inawaunganisha wanafunzi na wanafunzi wengine duniani kote kupitia majukwaa ya ushirikiano na mitandao ya kijamii. Hii ni muhimu katika kufundisha na kujifunza fasihi kwa sababu inawapa wanafunzi fursa ya kubadilishana mawazo, kuunda mtandao wa kujifunza pamoja. Jambo hili linawasaidia wanafunzi kupanua mtazamo wao kuhusu maandiko ya fasihi kwa kutumia maoni na uzoefu wa watu kutoka tamaduni mbalimbali. Mchango huu unathibitishwa na dondoo hili:

Other benefits of using ICT include active student participation in online discussions, assignments, and reading. ICT also allows students to connect with peers globally through collaborative platforms and social media. They can use popular creative platforms often employed in literature teaching.

(**Chanzo:** Alfaruque, Sultana, Rastogi, & Jabeen 2022:278).

Faida nyingine za kutumia TEHAMA ni ushiriki wa wanafunzi katika majadiliano ya mtandaoni, kazi za nyumbani na kusoma. TEHAMA pia inawawezesha wanafunzi kuungana na wenzao duniani kote kupitia majukwaa ya ushirikiano na mitandao ya kijamii. Wanaweza kutumia majukwaa ya ubunifu ambayo ni maarufu na yanayotumika katika kufundisha fasihi (TY).

Kulingana na dondoo hili, matumizi ya TEHAMA yana faida nyingi katika elimu, ikiwa ni pamoja na kuwashirikisha wanafunzi katika majadiliano ya mtandaoni, kazi za nyumbani, na kusoma. TEHAMA pia husaidia wanafunzi kuungana na wenzao kutoka sehemu mbalimbali duniani kupitia majukwaa ya ushirikiano na mitandao ya kijamii. Pia, wanafunzi wanapata fursa ya kutumia majukwaa ya ubunifu yanayotumiwa sana katika kufundisha fasihi. Aidha, mchango huu umebainishwa na mwalimu B katika dondoo lifuatalo:

Kama mwalimu wa Kiswahili, ninaona kwamba TEHAMA ina mchango mkubwa katika ufundishaji wa fasihi andishi ya Kiswahili. Kupitia vifaa vya TEHAMA kama vile kompyuta na mitandao ya kijamii, wanafunzi wanaweza kuwasiliana na wenzao na walimu kwa urahisi zaidi. Hii inawapa fursa ya kujadili na kuchangia maarifa muhimu kuhusu kazi za fasihi. **Chanzo:** Data za Masingi (2024)

Dondoo la mtoa taarifa huyu linaonesha kwamba, TEHAMA ina mchango mkubwa katika ufundishaji wa fasihi andishi ya Kiswahili. Matumizi ya vifaa kama vile kompyuta na mitandao ya kijamii yanawawezesha wanafunzi kuwasiliana kwa urahisi na wenzao na walimu, hivyo kuwapa nafasi ya kujadili na kushirikishana maarifa muhimu kuhusu kazi za fasihi. Aidha, mhimili wa kwanza wa Nadharia ya Uunganisho unaonesha kwamba katika mchakato wa kujifunza, wanafunzi wanapaswa kushirikiana kwa kutumia mawazo yao, kanuni na taarifa za jumla kwa njia inayofaa. Kwa hiyo, matokeo ya utafiti wetu yanaonesha kwamba TEHAMA inawaunganisha wanafunzi wa fasihi andishi na wanafunzi wengine wanaojifunza fasihi andishi duniani kote.

Licha ya haya, data za utafiti zimebainisha kwamba katika shule za sekondari teule wilayani Nyagatare, kuna baadhi ya walimu ambao hawajafanikiwa kutumia TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi andishi kwa kuwaunganisha wanafunzi wao na wanafunzi wengine duniani. Hii ni kwa

sababu data za ushuhudiaji zimeonesha kwamba kuna baadhi ya walimu ambao hawana ujuzi wa kutosha kuhusu namna ya kutumia TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi andishi. Changamoto hii inabainishwa na Mwalimu E katika dondoo hili:

Changamoto ambayo ninakabiliana nayo ninapofundisha fasihi andishi kwa kutumia TEHAMA ni ukosefu wa ujuzi na maarifa kuhusu jinsi ya kutumia TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi. Ingawa tuna vifaa vichache, sisi walimu hatujapewa mafunzo ya kutosha kuhusu jinsi ya kutumia vifaa hivi kwa ufanisi katika masomo ya fasihi andishi. Changamoto hii inatuathiri tunapofundisha fasihi andishi kwa kutumia TEHAMA. **Chanzo:** Data za Msingi (2024)

Kutokana na mwalimu huyu, changamoto ni ukosefu wa ujuzi na maarifa kuhusu jinsi ya kutumia TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi. Ingawa kuna vifaa vichache vilivyopo, walimu wa Kiswahili hawajapewa mafunzo ya kutosha kuhusu jinsi ya kutumia vifaa hivyo kwa ufanisi katika ufundishaji na ujifunzaji wa masomo ya fasihi andishi.

Hii inaonesha kwamba kuna baadhi ya walimu wa Kiswahili ambao bado hawana ujuzi wa kutosha wa kutumia TEHAMA ili kuwaunganisha wanafunzi wao na wanafunzi wengine. Matokeo haya yanaungwa mkono na Bikorimana na Murwanashyaka (2023) wanaonesha kwamba changamoto za ufundishaji wa fasihi kwa kutumia TEHAMA ni ukosefu wa ujuzi wa kidijiti wa kuingiza TEHAMA katika ujifunzaji wa fasihi. Kwa kuepukana na changamoto hii, walimu wanapaswa kushiriki katika warsha za mara kwa mara kuhusu matumizi ya TEHAMA na kutumia rasilimali za mtandaoni kama video na makala.

3.3 Kuwasaidia Wanafunzi Kukuza Stadi Muhimu za Masomo ya Fasihi Andishi

Ufundishaji na ujifunzaji wa fasihi ni mchakato unaohitaji wanafunzi kuwa na stadi muhimu za mawasiliano ambazo ni kusikiliza, wakati wa kusikiliza masimulizi, kuangalia filamu kwa kutumia mtandao, kusema hivi hujitokeza wakati wa mazungumzo wanapowasilisha, kusoma hivi hujitokeza wakati wa kusoma maandishi na kuandika wakifanya mtihani au jaribio kwa kutumia vifaa vya elektroniki kama kompyuta, kwa kuwawezesha kuelewa somo la fasihi

(Mosha, 2017). Hii ni kwa sababu stadi hizo zinawasaidia wanafunzi kuchambua, kuelewa na kufikia dhana na maudhui yaliyomo katika kazi za fasihi.

Kwa hiyo, katika utafiti uliozalisha makala hii, tumeona kwamba TEHAMA ina mchango mkubwa katika kukuza stadi muhimu zinazohitajika katika masomo ya fasihi andishi miongoni mwa wanafunzi wa shule za sekondari teule wilayani Nyagatare. Kupitia vifaa vya TEHAMA kama vile kompyuta, mitandao ya kijamii na programu mbalimbali za kielimu, wanafunzi wanaweza kujifunza kwa njia shirikishi na kukuza stadi muhimu za kuboresha uelewa wao wa masomo ya fasihi. Hii inathibitishwa na dondoo lifuatalo:

Integrating ICT with literature in language teaching enhances creativity by allowing students to connect literary texts with their own experiences. This approach fosters a deeper engagement with the material, enabling students to explore and express their personal interpretations of the literature. Chanzo: Demiröz (2019: 66).

Kujumuisha TEHAMA na fasihi katika ufundishaji wa lugha kunakuza ubunifu kwa kuruhusu wanafunzi kuunganisha maandiko ya fasihi na uzoefu wao wa kibinafsi. Mbinu hii inachochea ushirikiano wa kina na nyenzo, ikiwapa wanafunzi fursa ya kuchunguza na kueleza tafsiri zao za kibinafsi za fasihi. (TY)

Kulingana na dondoo hili, kujumuisha TEHAMA na fasihi katika ufundishaji wa lugha kunasaidia wanafunzi kuwa wabunifu kwa kuunganisha maandiko na uzoefu wao wa maisha. Mbinu hii inawawezesha wanafunzi kuhusisha mada za fasihi na maisha yao wenyewe, hivyo kuongeza uhusiano wao na nyenzo za kujifunza. Matini nyingine tuliyochambua ilitoa taarifa za hapo chini.

Technology-enhanced literature classrooms help students develop a range of new literacy skills, such as decoding colors, interpreting icons, and understanding images. Students can also experiment with hyperlinks, digital documents, and audio-video recordings, which positively impact their communication and learning outcomes. Additionally, participating in chat rooms or other

asynchronous computer-mediated discussions introduces students to new methods of language literature learning, further enriching their educational experience.

Chanzo: Alfaruque, Sultana, Rastogi & Jabeen (2022: 279)

Madarasa ya fasihi yanayotumia TEHAMA yanawasaidia wanafunzi kukuza stadi mpya za ujifunzaji kama vile kusimbua rangi, kuelewa alama na picha. Wanafunzi wanaweza pia kujaribu viungo vya mtandao, hati za kidijiti na rekodi za sauti na video ambazo zina athari chanya kwenye mawasiliano yao na matokeo ya kujifunza. Aidha, kushiriki katika vyumba vya mazungumzo au majadiliano mengine ya mtandaoni yasiyo ya wakati halisi kunawasaidia wanafunzi kugundua mbinu mpya za kujifunza fasihi, na kuboresha uzoefu wao wa kielimu. (TY)

Dondoo hili linaonesha kwamba madarasa ya fasihi yanayotumia TEHAMA yanavyowawezesha wanafunzi kukuza stadi mpya za ujifunzaji kama vile kusimbua rangi na kuelewa alama na picha. Pia, kupitia viungo vya mtandao, rekodi za sauti na video, wanafunzi wanaboresha mawasiliano na matokeo ya kujifunza, na kushiriki katika majadiliano ya mtandaoni kunawasaidia kugundua mbinu mpya za kujifunza fasihi. Zaidi ya hayo, data za usaili zimeonesha kwamba TEHAMA inawasaidia wanafunzi kujifunza kwa kujitegemea na kukuza stadi tofauti ikiwemo ubunifu. Hili limethibitishwa na Mkurugenzi D kwenye dondoo lifuatalo:

TEHAMA inawezesha urahisi wa kujifunza kwa kujitegemea, ambapo wanafunzi wanaweza kutumia vifaa vya teknolojia kufanya utafiti na kujifunza zaidi kuhusu kazi za fasihi hata nje ya darasa. Jambo hili hukuza ubunifu wa wanafunzi katika masomo ya fasihi. Kupitia TEHAMA, mwanafunzi anaweza kutumia kompyuta au simu kutafuta tafsiri, uchambuzi na historia ya kazi za fasihi kwa kina. Hii inawapa wanafunzi nafasi ya kupanua maarifa yao na kujifunza kwa mtindo unaowapendeza. (TY) **Chanzo:** Data za Msingi (2024).

Dondoo hili linaonesha kwamba vifaa vya TEHAMA vinawezesha wanafunzi kujifunza kwa kujitegemea na kukuza ubunifu wao. Vifaa kama vile kompyuta na simu za kisasa vinawapa wanafunzi fursa ya kupata taarifa na rasilimali nyingi za mtandaoni kuhusu kazi za fasihi bila kutegemea walimu. Hivyo basi, matokeo ya utafiti wetu yanaonesha kwamba TEHAMA ina

mchango mkubwa katika ufundishaji wa fasihi andishi kwa kukuza stadi mpya za ujifunzaji. Pia, inasaidia wanafunzi kujifunza kwa kujitegemea na kukuza ubunifu wao kwa kutumia vifaa vya teknolojia kufanya utafiti na kupata taarifa za kina kuhusu kazi za fasihi andishi.

3.4 TEHAMA Huwapa Wanafunzi Motisha ya Kujifunza Fasihi

Motisha ni jambo muhimu katika ujifunzaji wa somo lolote lile kwani inawasaidia wanafunzi kuwa na nia na ari ya kujifunza zaidi na kwa bidii (Ryan & Deci, 2000). Tafiti zinaonesha kwamba wanafunzi wenye motisha wana uwezekano mkubwa wa kufanikiwa katika masomo yao na kupata uelewa wa kina wa masomo wanayojifunza (Schunk, Pintrich, & Meece, 2008). Katika utafiti wetu, tumeona kwamba mchango wa TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi andishi katika shule za sekondari teule wilayani Nyagatare ni kuwapa wanafunzi motisha ya kujifunza fasihi andishi. Kwanza, data za uchanganuzi matini zimeonesha kwamba TEHAMA inapotumiwa katika madarasa ya fasihi andishi, inawachochea wanafunzi na kuboresha ushiriki wao. Hii inachangia katika kuongeza ari yao ya kujifunza fasihi kama inavyodokezwa katika dondoo lifuatalo:

By integrating ICT into teaching and learning literature, students find the process both entertaining and stress-free. This integration motivates students due to its innovative format, including visual elements, digital editions of classics, storytelling through videos, and interactive hypertexts. Chanzo: Alfaruque, Sultana, Rastogi & Jabeen (2022:279)

Kwa kujumuisha TEHAMA katika ufundishaji na ujifunzaji wa fasihi, wanafunzi wanavutiwa na mchakato huo usio na msongo. Ujumuishaji huu unawachochea wanafunzi kutokana na ubunifu wake, ikiwa ni pamoja na vipengele vya kuona, matoleo ya kidijitali ya kazi za kienezi, usimulizi kupitia video, na maandiko shirikishi. (TY)

Kulingana na dondoo hili, TEHAMA inafanya ufundishaji na ujifunzaji wa fasihi kuwa wa kuvutia na usio na msongo kwa wanafunzi. Ujumuishaji wa teknolojia hii inachochea wanafunzi kwa kutumia vipengele bunifu kama vile vipengele vya kuona, matoleo ya kidijitali, video, na

maandiko shirikishi. Kwa kuongezea, Hattie (2009) anabainisha mchango wa TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi andishi kwenye dondoo lifuatalo:

ICT increases motivation among students of written literature by providing interactive and engaging learning tools that enhance their interest and participation. This approach helps students connect more deeply with literary content and promotes a more active learning environment. Chanzo: Hattie (2009:138)

TEHAMA inachochea motisha miongoni mwa wanafunzi wa fasihi andishi kwa kutoa zana za kujifunzia zinazohusisha na kuvutia ambazo zinaongeza hamasa yao na ushiriki. Mbinu hii inawasaidia wanafunzi kuunganishwa kwa kina na maudhui ya fasihi na kuhamasisha mazingira ya kujifunza yenye shughuli nyingi. (TY)

Kulingana na dondoo hili, TEHAMA inachochea motisha kwa wanafunzi wa fasihi andishi kwa kutoa zana za kujifunzia zinazovutia na zinazowashirikisha. Hii inawasaidia kuunganishwa kwa kina na maudhui ya fasihi na kuboresha mazingira ya kujifunza kwa kuongeza shughuli na ushiriki. Zaidi ya hayo, data za usaili zimeonesha kwamba TEHAMA ina mchango wa kukuza motisha miongoni mwa wanafunzi wa fasihi andishi ya Kiswahili kwenye shule teule. Haya yanathibitishwa na Mwalimu B aliyetoa taarifa zinazopatikana kwenye dondoo lifuatalo:

TEHAMA inawezesha urahisi wa kujifunza kwa kujitegemea, ambapo wanafunzi wanaweza kutumia vifaa vya teknolojia kufanya utafiti na kujifunza zaidi kuhusu kazi za fasihi hata nje ya darasa. Jambo hili hukuza ubunifu wa wanafunzi katika masomo ya fasihi. Kupitia TEHAMA, mwanafunzi anaweza kutumia kompyuta au simu kutafuta tafsiri, uchambuzi na historia ya kazi za fasihi kwa kina. Hii inawapa wanafunzi nafasi ya kupanua maarifa yao na kujifunza kwa mtindo unaowapendeza **Chanzo:** Data za Msingi (2024).

Dondoo hili linaonesha kwamba vifaa vya TEHAMA vinawezesha wanafunzi kujifunza kwa kujitegemea na kukuza ubunifu wao. Vifaa kama vile kompyuta na simu za kisasa vinawapa

wanafunzi fursa ya kupata taarifa na rasilimali nyingi za mtandaoni kuhusu kazi za fasihi bila kutegemea walimu. Kwa mujibu wa Zainal (2012), ujumuishaji wa TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi hutoa zana za mtandaoni kwa ajili ya masomo ya fasihi. Hii inaruhusu wanafunzi kufurahia kusoma fasihi mtandaoni na kuonesha ubunifu wao wa lugha na maadili ya kibinadamu kupitia njia za kisasa. Isitoshe, Kiongozi wa Masomo E anabainisha mchango wa TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi andishi kwenye dondoo lifuatalo:

Mchango wa TEHAMA katika ufundishaji na ujifunzaji wa fasihi ni kuwapa walimu mbinu mpya za kufundishia ambazo zina mafanikio zaidi kuliko mbinu za kijadi. Kwa kutumia teknolojia kama projekta, kompyuta, na vitabu vya kielektroni, walimu wanaweza kufundisha kwa njia za kuvutia na zinazoboresha ufahamu wa wanafunzi. Vifaa hivi vinawezesha kuonesha picha, video, na sauti zinazohusiana na kazi za fasihi, hivyo kuongeza ushiriki wa wanafunzi darasani na kuwasaidia kuelewa kwa kina maudhui ya fasihi. Hii inafanya ufundishaji wa fasihi kuwa wa kisasa zaidi na wenye matokeo bora. **Chanzo:** Data za Msingi (2024).

Dondoo hili linaonesha kwamba TEHAMA inawapa walimu wa Kiswahili mbinu mpya na bora zaidi za kufundisha fasihi andishi kuliko mbinu za kijadi. Kwa kutumia vifaa kama projekta na kompyuta, walimu wanaweza kufundisha kwa njia za kuvutia. Hivyo, TEHAMA huwezesha matumizi ya mbinu za ufundishaji zinazoongeza ushiriki na ufahamu wa wanafunzi darasani. Kwa mujibu wa Warschauer & Healey (1998), matumizi ya TEHAMA husisimua wanafunzi na husaidia walimu kubadilisha njia zao za ufundishaji kwa kuzingatia maslahi ya wanafunzi kupitia zana za kufundishia na kujifunzia zinazotumia teknolojia.

Aidha, Demiröz (2019) anaonesha kwamba TEHAMA ina mchango katika ufundishaji na ujifunzaji wa fasihi kwa kuwa inawamotisha wanafunzi na kuwafanya wapende somo la fasihi. Hivyo basi, matokeo ya utafiti uliofanyika yalionesha kwamba TEHAMA ina mchango wa kuongeza motisha ya wanafunzi katika ufundishaji wa fasihi andishi kwenye shule za sekondari wilayani Nyagatare. Matokeo haya yanahusiana na mhimili wa kwanza wa Nadharia ya Uunganisho ambao unasisitiza umuhimu wa TEHAMA katika mchakato wa kujifunza.

4.0 Hitimisho

Utafiti uliofanyika ulikusudia kuchunguza mchango wa TEHAMA katika ufundishaji wa fasihi katika shule za sekondari teule wilayani Nyagatare. Kwa ujumla, utafiti umebainisha kuwa TEHAMA ina mchango mkubwa katika kuboresha ufundishaji wa fasihi andishi katika shule za sekondari wilayani Nyagatare, Rwanda. Matumizi ya teknolojia ya kisasa kama vitabu vya kielektroni, video za ufafanuzi, na programu za elimu yamewezesha wanafunzi kuelewa maudhui kwa undani zaidi, kubadilishana mawazo na wenzao kimataifa, na kujifunza mbinu mpya za uchambuzi wa fasihi. Aidha, teknolojia imeimarisha motisha ya wanafunzi, kufanya masomo kuwa ya kuvutia, na kuongeza tija katika mchakato wa kujifunza fasihi andishi. Hivyo, TEHAMA ni nyenzo muhimu inayochangia kwa kiasi kikubwa kuboresha elimu ya fasihi andishi kwa wanafunzi.

Marejeleo

- Alam, M. A. (2023). Connectivism Learning Theory and Connectivist Approach in Teaching and Learning: A Review of Literature. *Bhartiyam International Journal of Education & Research*, 12(2), 1.
- Alfaruque, S., Sultana, S., Rastogi, R., & Jabeen, Z. (2022). Title of the Article. *World Journal of English Language*, 13(1), 278-285. <https://doi.org/10.5430/wjel.v13n1p278>.
- Bryman, A. (2006). Integrating quantitative and qualitative research: How is it done? *Qualitative Research*, 6(1), 97–113.
- Demiröz, H. (2019). Incorporating and Combining Technology and Literature into Language Teaching to Enhance Creativity. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(1), 65-78. <https://doi.org/10.16916/aded.448839>.
- Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge.

- Karantalis, N., & Koukopoulos, D. (2022). Utilizing Digital Storytelling as a Tool for Teaching Literature through Constructivist Learning Theory. *SN Social Sciences*, 2(7), 109-121. <https://doi.org/10.1007/s43545-022-00412-w>.
- Mechlova, E & Malcik, M (2012). *ICT in Changes of Learning Theories*. Emerging eLearning Technologies & Applications (ICETA), 2012 IEEE 10th International Conference. 10.1109/ICETA.2012.6418326.
- Meskill, C., & Ranglova, K. (2000). *Sociocollaborative Language Learning in Bulgaria*. In M. Warschauer & R. Kern (Eds.), *Network-based language teaching: Concepts and practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054.
- Mosha, H. J. (2017). *The Role of ICT in Education: Enhancing the teaching and learning of literature in secondary schools*. Dar es Salaam: Education Publishing House.
- Nkwera, F.M.V. (1978). *Sarufi na Fasihi Sekondari na Vyuo*. Dar es Salaam: TPH.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67.
- Sarah, E.I. (2006). Bending Behavior American Scientist. *Research Triangle Park*. 94(3), 267-286.
- Warschauer, M., & Healey, D. (1998). Benefits and Problems of Technology Integration in K-12 classrooms: A review of the literature. *Educational Research Review*, 2(4), 1-23.
- Zainal, A. (2012). ESL teachers' use of ICT in teaching English literature: An analysis of teachers' TPCK. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 34, 234–237.